uz takts
Dārziņu teorētiķu avīze Nr. 3 11.2026
EMĪLA DĀRZIŅA MŪZIKAS SKOLA

ESIET SVEICINĀTI DĀRZIŅU TEORĒTIĶU AVĪZES TREŠAJĀ NUMURĀ!

Jaunais mācību gads ir sācies diezgan strauji, taču avīze vēl joprojām paliek mūsu dienaskārtībā un iznāks jau trešo reizi. Ar nelielām teorētiķu sastāva izmaiņām mēs ražīgi strādājam un piedāvājam lasīt šo avīzi kā vēl vienu pierādījumu, ka Latvijas kultūrai ir nākotne. Šoreiz liela daļa avīzes rakstu ir intervijas un portretējumi. Lasāmi gan tādi raksti, kas būtu interesanti ar mūsu skolu nesaistītiem mūzikas interesentiem, piemēram, raksts par grupu "Alejas", publikācija par sporta ietekmi uz mūziķiem, gan arī tieši mūsu skolai aktuāli raksti – audzēkņu un skolotāju intervijas, arī mūsu skolas pasākumu apskati. Kā vienmēr pieejams arī teorētiķu dienišķās maizes iemiesojums recenziju veidolā, un, protams, avīzes beigās krustvārdu mīklas vietā mūsu skolotāju citāti. Patīkamu lasīšanu!

Jasmīna Marija Enģele

EMĪLA BALVA

Jau kārtējo gadu Emīla Dārziņa mūzikas skolas audzēkņi un pedagogi tiek apbalvoti ar Emīla balvu. Tas ir kā pierādījums viņu izcilajiem sasniegumiem, centībai un ieguldījumam skolas dzīvē. Tā ir iespēja novērtēt cilvēkus, kuri ar savu talantu, neatlaidību un darbu ir sasnieguši ievērojamus rezultātus mūzikā un popularizējuši skolas vārdu Latvijā un ārpus tās.

Katru gadu tiek godināti divi vidusskolas audzēkņi un divi pedagogi, kuri ar savu darbu, attieksmi un sasniegumiem ir snieguši ieguldījumu skolas attīstībā. Savukārt jaunākais balvas nominants saņem Emīla Cerības balvu, kas apliecina ticību jaunajiem talantiem un viņu nākotnes iespējām.

Emīla balvas saņēmējs iegūst ceļojošo statueti, stipendiju un iespēju kā solistam uzstāties kopā ar skolas simfonisko orķestri. Jaunajiem mūziķiem šis apbalvojums ir ne tikai materiāls atbalsts, bet arī liels gods un motivācija turpināt attīstīt savas prasmes, piedalīties konkursos, koncertos un sasniegt jaunus mērķus.

Emīla balva ir nozīmīga skolas tradīcija, kas atgādina, ka panākumu pamatā ir ne tikai talants, bet arī smags darbs, disciplīna, pacietība un vēlme pilnveidoties. Tā iedvesmo audzēkņus nepadoties grūtību priekšā, atbalstīt citam citu un ar lepnumu pārstāvēt savu skolu. Šī balva apliecina, ka ieguldītais darbs ir nozīmīgs un ka mūzika spēj vienot cilvēkus, kā arī palīdzēt sasniegt arvien augstākus mērķus.

EMĪLA BALVAS 2026 LAUREĀTI

- Flautas spēles audzēkne **Annija Iļjenko** (skolotāja Maija Zandberga)
- Obojas spēles audzēknis **Rinalds Rozenlauks** (skolotāja Kristīne Kupča)
- Kompozīcijas un mūzikas teorētisko priekšmetu skolotājs **Andris Dzenītis**
- Vispārējo klavieru nodaļas vadītāja un klavieru metodikas skolotāja **Sarma Kļava**
- Emīla Cerības balvas ieguvēja – 4. klases vijoles spēles audzēkne **Nora Gauja** (skolotāja Nellija Sarkisjana).

Jasmīna Marija Enģele

BEZDIBENIS DOMAŽORĀ

INTERVIJA AR IVETU GRUNDI

Kad bija jāizšķiras starp Ivetas Grundes portretēšanu un intervēšanu, priekšā pavērās bezdibenis, jo kā gan izvēlēties starp šiem diviem līdzīgajiem, bet tajā pašā laikā arī tik niansēs atšķirīgajiem rakstiem? Tomēr drīz jau pār topošā raksta autori nāca apgaismība. Grūtos brīžos - *memento Grunde*, un viss uzreiz kļūst skaidrs! Viņas pasniegtajā studiju kursā, kas saucas mūzikas literatūra, pie Johana Sebastiana Baha daiļrades radīšanas tika vēstīts, ka šis ģeniālais komponists nav uzdrīkstējies ieslīdēt kārtējā novatorismā, portretējot Dievu, un tā nu es izlēmu turēties pie pārbaudītām vērtībām un iet pa šī elka iemītu taku.

Iveta Grunde - komponiste (pagātnes formā), muzikoloģe, pedagoģe un brīnišķīgs cilvēks, kas vienmēr sapņojis par pundurgovi. Šo interviju izlasot, varēsiet atklāt, ko viņa domā par interpretācijām, komponistiem, mūsdienām, garīgumu un mākslu kopumā.

Vai interpretācija kalpo komponista idejai, vai ir kā šķērslis?

Ja komponists ir perfekti precīzi uzrakstījis to, ko viņš vēlas pateikt un kā viņš grib pateikt, un kamēr viņš ir dzīvs, tikmēr droši vien ir maksimāli jāturas pie šiem norādījumiem. Galu galā arī kaut kādos starptautiskos konkursos žūrija tieši vērtē šo nošu lasīšanu un sekošanu norādēm. Bet, protams, no vienas puses tas ierobežo individuālo redzējumu. Ja komponists ir dzīvs, ir ļoti jauki, ka izpildītājs var pavaicāt autoram, vai šāds redzējums ir derīgs, bet pagātnes ģēniji jau neko nevar iebilst.

Vai tas ir labi meklēt jaunus ceļus?

Mākslā visur ir jābūt kaut kādām sarkanajām līnijām. Ja pats izpildītājs sāk iznākt priekšplānā tā darba vai autora idejas vietā, tad tas vairs nav labi. Tas ir īpaši redzams skatuves žanros, kur režisori, manuprāt, šobrīd ļoti daudz ko sagriež kājām gaisā un pozicionē sevi, bet autoru un autora ideju atstāj vispār kādā ceturtajā, piektajā plānā. Protams, ne visi, bet tāda tendence ir ļoti redzama.

Vai mākslā ir kaut kādas konkrētas robežas?

Pirmajā mirklī gribas teikt, ka mākslu nevajadzētu ierobežot. Bet kādu funkciju vispār pilda māksla? Mākslai ir jāceļ, mākslai ir jārāda priekšzīme, jāved uz pozitīvo un gaišo. Tas nenozīmē, ka nevar provocēt, bet šai provokācijai jābūt apzinātai tādā nozīmē, ka ir izkalkulēts rezultāts un sekas. Provokācija provokācijas pēc – arī tādu māksla var piedāvāt, bet manos ieskatos mākslai ir cita misija. Individuālas robežas tomēr ir jāieliek, un to var izdarīt sirdsapziņa, jo, kaut ko jaunu radot, var intuitīvi just, vai tas ir uz labu, vai tas ir uz sliktu, un otrs – tā ir profesionalitāte, kas skaidri pasaka, kur ir tā sarkanā līnija, ko nedrīkst pārkāpt. Dažkārt amatierisms, ko mēģina piedāvāt kā profesionalitāti, pārkāpj sarkano līniju un rada galējas polemikas un pietiekami eksplozīvas situācijas – ja publika nepieņem, tad pieceļas un aiziet.

Kādi tad varētu būt mūsdienu komponistu mērķi, uzdevumi, misija?

Būtībā jau funkcijas nemainās katrā desmitgadē. Es uzskatu, ka mākslai ir jāliek domāt, jāliek meklēt lielākus apvāršņus un pēc būtības virzīt cilvēku atrast savu dzīves mērķi un misiju šeit uz zemes. Vai tu dzīvo tikai sev, vai tava misija ir būt sadarbībā ar tiem, kas ir tev apkārt? Dzīvē vienmēr strādā savienoto trauku princips, un, ja tu tikai izsūc, tad būs bēdīgi tam, kas tev ir blakus, bet, ja tu sevi izlej pilnībā, tad tas tevi pašu traumē. Līdz ar to es gribētu teikt, ka māksla ir ne tikai skološana un mācīšana, bet arī savā ziņā pat psihoterapija.

Emocijas, ko nevar izpaust citādi, var ielikt mākslā. Bet arī ekspresionismam ir kaut kādas līnijas. Tās nedrīkst aiziet kaut kādā emociju naturālismā. Būtībā māksla ir daile visplašākā nozīmē, jo arī disproporcijas ir daiļas. Dabā nekas nav perfekti izmodulēts un matemātiski izstrukturēts. Ja mākslu izveido pilnīgi pēc visiem matemātikas likumiem, tad tā ir garlaicīga. Un cilvēks tāds nav. Man liekas, ka tādā nozīmē neviena mašīna neaizvietos cilvēku. Protams, var ieprogrammēt mašīnā arī kaut kādu kļūmi, bet vienalga tā būs izkalkulēta, nevis emocionāli impulsīvā straujumā iznākusi.

Parasti komponistus mēģina mudināt atrast kaut ko jaunu, bet vai radīt mūziku tikai, lai atrastu kaut ko jaunu, nav zināma pašmērķība?

Tieši tā. Es domāju, ja runājam par komponistiem, protams, tie, kuriem ir regulāri pasūtījumi, ir spiesti iekļauties kaut kādos laika termiņos un radīt skaņdarbus arī, ja tobrīd to nevēlas. Šeit varbūt darbojas tā profesionalitāte, ka ir zināms arods, bet es domāju, ka viņi ir zināmās spīlēs. Ir jāmēģina sevī atrast to intonatīvo kodolu, kas varbūt kādu laiku atpakaļ ir briedis un burbuļojis, bet nav nācis ārā. Un tad ir tā, ka tie darbi ir pasūtīti, radīti, nostrādāti, noinstrumentēti, tematiski arī pietiekami interesanti, bet nav tās dvēseles vai gara, kurš norezonē klausītājos. Var saprast, ka cilvēks ir ieguldījis darbu, desmitnieku var ielikt, viss ir ļoti jauki, bet… Arī gadsimtiem atpakaļ bija precīzi tāpat. Nabaga komponists nāca uz darbu, un viņam vienkārši maksāja cieto algu, un bija jāraksta. Es pēc sevis zinu, ka ir vajadzīgs kaut kāds idejas nobriešanas laiks, un tad skaņas birs, bet mūsdienu laikā komponistiem, kam ir no radīšanas procesa jādzīvo, viņiem šāds modelis neder.

Vai māksla ir iespējama bez sāpēm?

Es domāju, ka māksla ir iespējama bez sāpēm. Tā otrā galējība mākslā ir pavisam lielā laime, kuru nevar paturēt sevī un rodas milzu pacēlums. Parasti, protams, mākslā tiek rādītas personīgas emocijas un jūtas. Arī ja komponisti raksta par globālām tēmām, viņi tās laiž caur personīgo prizmu, tā kā subjektivitāte tāpat ir klātesoša. Protams, ir bēdīgi, ja māksliniekiem lielākie šedevri top sāpīgajos dzīves mirkļos. Būtu jau labi, ja būtu citādi.

Cik svarīgi ir zināt par komponistu privāto dzīvi?

Es parasti mācu, ka gribot negribot ir jāizpēta, kas notiek politekonomikā un privātajā dzīvē konkrētu darbu tapšanas laikā, jo komponists jebkurā gadījumā ir šis lakmusa papīriņš, kurš, arī pašam neapzinoties, uzsūc visu, kas notiek apkārt. Ne velti ļoti bieži saka, ka tieši mākslinieki ir tie, kas pareģo to, kas reiz būs. Piemēram, Mālers savos darbos paredzēja Pirmā pasaules kara katastrofu. Komponisti var just, ka kaut kas būs, to nevar noformulēt, bet mūzikā tas izlaužas uz āru. Ja nav zināma politiskā, ekonomiskā vai privātās dzīves vide, var dot savu interpretāciju, balstoties tikai uz nošu materiālu, bet izpildītājmākslinieka tad darbā ir jāieliek sava emocionālā pasaule, sava dzīves vai laikmeta pieredze, bet jebkurā gadījumā ir ļoti labi (un vēlams) zināt. Tad ir izvēles iespējas – traktēt šo darbu no komponista vides un biogrāfijas aspektiem vai to atmest pilnībā un skatīties caur savu pieredzi. No tā, protams, ir atkarīgas arī interpretācijas nianses. Un, ja interpretācija pārliecina, tad nav jau sliktāk, vai labāk, tāpēc māksla ir unikāla.

Agrāk komponistu mūzika bija ļoti balstīta garīgumā, taču mūsdienās tas ir retāk sastopams. Vai tas ir labi?

Var jau neticēt, ka Dievs ir, bet tas nemaina viņa eksistenci. Kā teikts, cilvēks sastāv no miesas, gara un dvēseles, un pat tad, ja netic, cilvēkam ir gan gars, gan dvēsele, tikai šajā gadījumā jautājums – kāds gars? Un māksla pēc būtības, pati negribot, parāda, kāds tas gars ir. Komponistam jāizdara izvēle, kurā pusē esi.

P. Vasks ir teicis, ka viņš nemaz nevar iedomāties, kā var kaut ko uzrakstīt, neticot augstākam spēkam.

Jā, nevar jau aizslaucīt to, kas ir gadsimtiem bijis. Var nemēģināt noformulēt, kas dod to iedvesmu, bet ticīgiem cilvēkiem tas ir skaidrs – tu esi instruments Dieva rokās. Ir svarīgs šis apstāklis, vai cilvēks to apzinās un ir gatavs būt instruments Viņa rokās, vai to neapzinās. Protams, tāpat var paust labas domas savos darbos, tas ir tas gars, kas tobrīd eksistē. Jebkurā gadījumā sirdsapziņa ir tā gara klātesamība, tas ir tas urķētājs, kas saka – labi vai slikti. Un pat, ja ir ne tur aiziets, tas gars mūzikā vai mākslā izlīdīs ārā.

Pētera Vaska skaņdarba "Mūsu māšu vārdi" dzejā teikts *ņemiet ņemamo visa ņēmēji, tikai galotni nenolauziet*. Kas būtu tā galotne, ko nenolauzt?

Es domāju, ka ticība. Ja nav ticības, tad vai tiešām ir vērts? Tad dzīve ir vienkārši no punkta a līdz b, un ar to tas viss arī beidzas. Ticība ir tā, kas dod cerību un mīlestības amplitūdu dzīvei – ja tu dod, tu saņem. Bez ticības to nevar. Un tā nav ticība tikai reliģiskā izpratnē, vienkārši ticība arī saviem tuvākajiem. Mēs zinām, kas tās ir par sāpēm, ja šī (uz)ticība tiek lauzta, bet debesīs ir Viens, Kas nekad nenodod.

Jasmīna Marija Enģele

ROMANTISMA DIENA 2026

Atkal ir pagājis vēl viens rudens brīvlaiks un jāturpina skolas gaitas, bet, kamēr sākumskolēni mierīgi atpūtās un spēlēja savu instrumentu, vidusskolēni devās uz pianistu meistarklasēm un pašu galveno - lekcijām par romantismu, kas šoreiz norisinājās trešdien, 24. oktobrī. Pagājušajos gados bija gan baroka, gan klasicisma dienas, tāpēc šogad daudziem romantisms bija ļoti gaidīta un uzrunājoša tēma. Šo varētu uzskatīt par vienu no visveiksmīgākajiem organizētiem pasākumiem - lektoru sagatavotās tēmas bija ļoti interesantas un aktuālas skolas audzēkņiem, pedagogi viegli uztveramā veidā stāstīja, nebija liekas pārklāšanās starp lekcijām, un informācijas bija gana daudz. Varētu bezgalīgi turpināt runāt par to, cik pilnvērtīgs bija pasākums, taču ekspozīcija ir jābeidz un jāķeras klāt pie izstrādājuma.

Lekcijas sākās ar latviešu valodas un literatūras skolotājas Ievas Ānes-Miķelsones *"Ejam meklēt brīvību! (Dažas romantisma izpausmes 19. gadsimta literatūrā)"*, kas, kā jau nosaukums vēsta, pievērsās tieši literatūrai, rakstniekiem un dažādai romantisma interpretācijai. Bet vispirms pedagoģe mūs iepazīstināja ar paša vārda "romantisms" izcelsmi, definīciju un nozīmi, kā arī ielūkojās vēsturē pirms romantisma un aplūkoja arī protoromantisma literatūras darbus un rakstniekus. Āne-Miķelsone pievērsās gan ārzemju, gan latviešu rakstniekiem un to dzejai, tādējādi parādot gan atšķirības, gan līdzības starp mūsu un citām tautām. Noslēgumā izskanēja Kārļa Lāča dziesma no projekta "Ziedonis. Lācis. Vīrieši." ar Imanta Ziedoņa dzejoļa "Es esmu viens" vārdiem.

Turpinājumā muzikoloģe un pedagoģe Ilze Medne izcēla sievietes lekcijā *"Romantisma laikmeta komponistes un pianistes: starp skatuvi un ģimeni"*. Uzmanības centrā - radošas un talantīgas dāmas, kurām nebija tiesību ne uz augstu izglītību, ne patstāvīgu muzicēšanu un komponēšanu, un viens no iemesliem, kāpēc viņu mūzika netika atskaņota, ir tas, ka skaņrades nebija vīrieši un uzreiz tika uzskatītas par zemākas pakāpes cilvēkiem. Tika izceltas vairāku tautu komponistes un pianistes, parādot tā laika sieviešu ikdienas cīņu vienlīdz par Eiropas un Amerikas skatuvēm. Tika parādītas mums jau pazīstamas sejas, piemēram, Klāra Šūmane - cilvēks, kuru lielākā daļa pazīst tikai kā Roberta Šūmaņa sievu -, kā arī pavisam nezināmas un tikai nesen atklātas lēdijas, un galu galā arī daudziem aizmirsusies latviešu komponiste Lauma Reinholde.

Otrā pasākuma puse sākās ar Guntara Gritāna lekciju *"Romantisms un romantisma jēdziena adaptācijas problemātika Latvijas mākslā 20.gs. 70. un 80. gados"*. Pirmā lekcijas puse tika veltīta tieši romantisma attēlojumam gleznecībā, īpašībām, saturam un emociju attēlošanai, taču otrā - kā latviešu mākslinieki ir centušies ievīt šos principus mākslas darbos padomju laika otrajā pusē. Gleznas, kuras Gritāns izmantoja, bija ļoti apdomātas un rūpīgi izvēlētas, jo tās skaidrā veidā attēloja klasiskās romantisma tendences, mākslas kompozīciju un tipisko uzbūvi. Bija sajūta, ka jau kārtējo reizi sēžu viņa stundā un cenšos atcerēties visus gleznojumus no galvas.

Šoreiz lekcijas par romantismu noslēdza mūsu mīļais Andris Vecumnieks ar savu analīzi mūzikā, precīzāk - simfonijās. Skaņdarbu analīzes bija interesanta un izteicieni un runas stils kā jau vienmēr - nepārspējami smieklīgs. Analīzē tika iekļautas H. Berlioza, G. Mālera, D. Šostakoviča, kā arī citu komponistu simfonijas. Bija ļoti jautri un interesanti klausīties, un pat kļuva bēdīgi, ka lekcija jābeidz, jo gribēju sēdēt vēl vismaz divas stundas.

Diena bija ļoti ātri un veiksmīgi pagājusi. Ceru, ka nākamgad būs tikpat kolosālas un aizraujošas lekcijas kā šogad! Paldies!

Ernests Pauls Pozemkovskis

MY NEIGHBOR ELĪZA*

Vai nesaproti, kāpēc šāds virsraksts? Nu tad iesaku iepazīties ar II kursa audzēkni Elīzu Neju - vārdiem neraksturojamu personu, ekstravagantu cilvēku, ekstravertu, un protams, apburošu pianisti. Viņu no kilometru attāluma var pazīt jebkurš, jo šādas pērles parādās reti, tāpēc mums kopīgi jāatbalsta viņas skaistā klavierspēles meistarība un neaptveramā izteiksmes valoda.

Biolīza ----------

Pirms Elīza Neja uzsāka mācības dārziņos, viņa astoņus gadus mācījās Saldus mūzikas un mākslas skolā, kur klavierspēli apguva pie skolotājas un ērģelnieces Simonas Sunepas, kura arī ieinteresēja Neju kļūt par pianisti, taču, pirms klavieres kļuva par svarīgu objektu audzēknes dzīvē, viņa bija atrodama kora rindās pirmajā klasē un ar saksofonu - otrajā. Bet jau kopš deviņu gadu vecuma topošā mūziķe sāka apgūt klavierspēli, gūstot pieredzi un interesi par augstāka līmeņa mācībām, lai uz astoto klasi iestātos Emīla Dārziņa mūzikas skolā. Mūzikas klausīšanās mākslinieces dzīvē vienmēr ir bijusi nozīmīga, taču, nokļūstot tieši šeit, viņa sāka vairāk aptvert un novērtēt dažādu laikmetu, stilu un komponistu mūziku. Arī dzīvošana un mācīšanās Rīgā ir devusi iespēju kopā ar draugiem un kursabiedriem regulāri doties uz koncertiem un pasākumiem, tādējādi paplašinot mūzikas redzesloku.

Pirmais gads un it īpaši pirmie mēneši Dārziņskolā pianistei bija ļoti sarežģīti, jo, kā jau visiem zināms, slodze ir ļoti liela un dienas ritms - savāds. Pierast pie jaunās skolas prasībām nav viegli, taču, lai gan programmas ar katru gadu kļūst arvien plašākas, Elīza lēnām ir pieradusi un integrējusies pie lielākas slodzes un darba. Taču pastāv arī iespējas, kas nu jau ir tikai atmiņas (biežāka gulēšana un atpūta). Nākotnē atskaņotājmākslinieces vēlas turpināt savas pianistes gaitas, taču vēl ir domu fāzē par konkrētām studijām vai nodarbošanos.

**Mana kaimiņiene Elīza*

Skaņulīza ----------

Atskaņojot skaņdarbus Elīza Neja priekšplānā izvirza skaņu dabiskumu un nesamākslotību, attēlojot komponistu iecerēto domu un tēlu klausītājiem saprotamā un uztveramā veidā. Šīs pazīmes veido pianistes ķermeņa valodu ļoti unikālu un īpašu, piestrādājot pie katras skaņas, toņa, krāsas un saskatot noteiktu domu katrā akordā un harmonijā. Pēc Elīzas Nejas teiktā:

"Izcili komponisti tāpat neko klāt neraksta".

Protams, no sākuma Neja pievēršas tehniskajam darbam, taču tai pašā laikā meklē arī brīvību, lai pēc tam atskaņot būtu ērti un dabiski. Pianistei ļoti pat S. Rihtera un A. Mikelandželi skaņdarbu interpretācijas, un aizvien cenšas pietuvināt savu toņu un krāsas intonāciju meistaru valodai. Runājot par pašiem skaņdarbiem, Nejai ļoti patīk un interesē viss, kas ir krāsains harmonijās - Debisī, Ravēls un it īpaši Prokofjeva harmonijas lēnajās daļās, kur viņš glezno pilnīgi citu pasauli, taču audzēknei lielu daļu *Spotify* un *Youtube* pleijlistes aizņem arī Baha mūzika un pēdējā laikā - Skarlati sonātes, kuras mākslinieciei ir īpaši jautri spēlēt. Taču pianiste mīl katru komponistu, un ir ļoti pateicīga, ka dzīvo laikā, kad ir viegli iegūt notis un dzirdēt skaņdarbus ar tehnoloģiju palīdzību.

Unikalīza ----------

Līdztekus klavierēm, Elīzai Nejai visinteresantākie liekas stīgu instrumenti. Viņa uzskata, ka gan vibrācijas un svārstības, gan veidojamās skaņas ir unikālas un vispārīgi ļoti skaistas, un ja runā tieši par čellu, tad tas atspoguļo cilvēka balsi, kas ir visdabiskākais skaņas veidošanas līdzeklis.

Bet tad tikai viens jautājums paliek neatbildēts - kāpēc šāds virsraksts? Elīza Neja ir nesen sākusi skatīties japāņu *Ghibli* filmas, un, ja viņai būtu jādzīvo kādā no filmām, tad viņa izvēlētos atrasties vienā no japāņu visnozīmīgākajām multiplikācijas filmām *"My Neighbor Totoro"*, jo dabas animācijas tiek attēlotas ļoti skaistā un brīnišķīgā veidā un pati filma ir krāsām bagāta un glīta. Vēlētos uzskatīt, ka filmas izvēle ļoti labi parāda un attēlo arī pašas Nejas personību un identitāti. Nevar pietiekami akcentēt to, cik īpatnēja ir Elīza Neja, tāpēc, ja vēlies izprast viņas pasauli, noskaties šo multiplikācijas filmu, un nākamreiz, kad viņa uzstājas uz skatuves, aplaudē *fortissimo* pat ne divkārši, bet trīskārši!

Ernests Pauls Pozemkovskis

IZMAIŅAS SKOLĀ?

Emīla Dārziņa mūzikas skolai šobrīd ir 81 gads, un skolā notikušas neskaitāmas izmaiņas gan atrašanās vietas, gan mācību korpusa rekonstrukcijas ziņā, un tā pastāvējusi cauri dažādiem laikmetiem. Bet ar visām šīm izmaiņām skolas darbiniekiem un skolēniem joprojām ir uzskati, ka kaut ko skolā varētu mainīt vai uzlabot. Piemēram, ko?

Par to jautājumi tika uzdoti skolotājai Ievai Ānei-Miķelsonei, skolotājam Emīlam Rusovam, skolas bibliotekārei Dairai Briedei un citiem anonīmiem skolotājiem.

No skolēniem tika aptaujāta Luīze no 9. klases, Rolands no 7. klases un citi sākumskolas un pamatskolas skolēni, kuri gribēja palikt anonīmi.

Pirmais aptaujātajiem uzdotais jautājums bija par skolas arhitektūru un remontdarbiem. No gandrīz visiem tika saņemta tā pati atbilde - nepieciešama EDMS Mūzikas korpusa pārbūve, kas, protams, jau ir plānota un notiks tuvākajos gados. Interesanta doma, ko izteica EDMS bibliotekāre Daira Briede, bija, ka tukšajā zālājā skolas pagalmā būtu vai nu jāatjauno sporta laukums, vai jāizveido rotaļu laukums, kas, iespējams, padarītu vieglāku arī darbu sporta skolotājiem, jo daudziem starpbrīžos vairs nevajadzētu doties uz sporta zāli!

Otrs jautājums, kas tika uzdots bija: "Ko vajadzētu mainīt skolas ikdienā un mācību materiālu ziņā?" Uz šo jautājumu bija daudzas un dažādas atbildes. Manuprāt, vislabākais ieteikums nāca no skolotājām Ievas Ānes-Miķelsones un Dairas Briedes, ka skolai būtu nepieciešama plaša nošu digitalizācija, lai tās būtu pieejamas skolēniem un skolotājiem kā digitāli dokumenti, ko lietot planšetdatoros vai citos ekrānos. Skolotāja Āne-Miķelsone arī izteica vēlmi turpināt vai atsākt lietot vecāka stila mācību grāmatas, kurās kompakti iekļautas vairākas tēmas nevis tikai vienam, bet vairākiem mācību gadiem.

Kā gan ar skolēnu garastāvokli? Runājot par un ar pamatskolas klašu skolēniem, 9. klases skolniece Luīze teica tā:

"Skola labi ietekmē manu emocionālo stāvokli, tādēļ

ka skola ir aktīva un tajā vienmēr notiek pasākumi, un ir daudz draugu, ar kuriem var runāt un pavadīt laiku."
7. klases skolnieks Rolands uz šo jautājumu atbildēja gan negatīvi, gan pozitīvi. Negatīvi garastāvokli ietekmē slodze un darbs, bet uzlabo runāšana un laika pavadīšana ar draugiem.
Citi aptaujātie skolotāji un darbinieki, kā arī paši (arī sākumskolas) skolēni novēro, ka skola pārāk daudz neietekmē bērnu enerģiju vai garastāvokli. To papildina mūzikas teorijas skolotāja un 5. klases audzinātāja Emīla Rusova teiktais, ka skola ar katru gadu kļūst aizvien sociālāka vieta un ka draudzība un sadarbība kļūst arvien svarīgāka un vēl vairāk nepieciešama modernajā "Skola 2030" izglītības modelī.

Kopumā jāsaka, ka skolas skolotājiem un darbiniekiem lielākoties ir ļoti līdzīgi uzskati par vēlamajām izmaiņām skolā, interesanti, ka dažas no izteiktajām idejām bija padarīt lietas modernākas, bet citas - izmantot pārbaudītas vecāka stila vērtības.

Renārs Grīnvalds

ZEĶU ZAGLIS, LAKATU PAVĒLNIECE UN REINIS GRUPA "ALEJAS"

2026. gada 24. oktobris ir viena no šī gada dienām, kad no gultas izvēlos ar patīkamu satraukumu un degsmi - pēc pusstundas intervēšu grupu "Alejas", par ko līdz šim bija dzirdēts tikai no aizrautīgu draugu runām un attālās atmiņās skanošiem fragmentiem. Uzgriežot skaļāk albumu "Ardievu, ledus laikmet!", konkrētāk, dziesmu "ŪDENSVĪRS", es gremdējos atmiņās un sajūtās, ko raisa šī mūzika - pārdomas, enerģijas uzplūdums, smeldzīga nostaļģija un vasaras vakars draugu lokā īsi pirms septembra. Taču varbūt tad, kad turpat ausis iemetīsi TU, TEV radīsies citas domas.

Grupas sastāvā ir trīs brīnišķīgi cilvēciņi - Zeķu zaglis Kirils Ēcis, Lakatu pavēlniece Spāre Vītola un Reinis Žodžiks, kas pašlaik nevienā nerātnībā nav atzinies.
Paši sevi 12 vārdos viņi raksturo šādi: "Mēs esam apvienība, kas sevi parāda kā mūzikā, tā arī citās mākslās." Savukārt ceļš pie oficiālā apraksta un viedoklis par to ir vēl interesantāks.

"Alejas" ir triju cilvēku ansamblis, kas planē starp popmūziku, elektroniku, hiphopu un eksperimentālās scēnas spītu un brīvību" - šo kodolīgo, trāpīgo kopsavilkumu uzrakstījis neviens cits kā Henriks Eliass Zēgners. "Pašam sevi no malas novērtēt ir grūti. Mēs esam trīs cilvēki, kur nu vēl tos trīs kā kopumu uztvert pašiem?" piebilst Spāre, atminoties grupas vienotās sajūtas un pārsteigumu par sniegto portretējumu. Uzskats ir tāds, ka, lai veidotu mākslu, sevi nevajag ierobežot, ierāmēt kādās pašuzstādītās līnijās. "Ir grūti atrast uzticamu spoguli, kurā skatīties no malas."
Grupas žanriskās līnijas tik tiešām ir nenosakāmas. Kā piemin Reinis, sastāva darbība ir visaktīvākā un produktīvākā, kad pēdas tiek izsmērētas un process ir miglā tīts, tādā veidā maksimāli atverot sevi jaunām iespējām un pieejām mākslinieciskajā izteiksmē.
Arī pats mūzikas veidošanas process ir attīstījies - sākotnēji uzbūve veidojās uz teksta bāzes, vēlāk domu attīstot un izsakot muzikāli, taču laika gaitā process ir kļuvis arvien paralēlāks. Mūzikas rašanās paturpina tekstu, un teksts paturpina mūziku! Retāk gadās, ka pirmā rodas melodija, kuras iedvesmā Kirils izdomā vārdus tieši tai konkrētajai pasāžai. Pieejas ir dažādas, tāpat arī rezultāti! "Esmu pateicis visu, kas man bija sakrājies, un tagad nāk periods, kad jādomā jaunas domas," saka Kirils. Reizēm uzplaukst doma, ka grupas dalībnieki ir paši sevi pārspējuši - ja pirms tam prāta vācelītē bija sakrājušās idejas, kuras niezēja realizēt, tad nu ir pienācis brīdis, kad fokuss pievēršas tam, kam jābūt klātesošam, jārunā par to, kas notiek tagad mums visapkārt. Kā pierasts, ir jāuzdod ārkārtīgi svarīgais jautājums - kāds ir tavs mīļākais siers? Spāre uzsāka

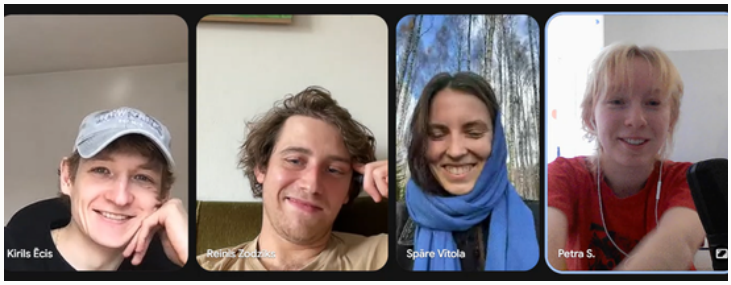
šo atbilžu riņķi ar papildinājumu, ka grupas studijā vienmēr stāv sagrieztas amoliņu siera šķēles, kas attiecīgi pārstāv apkopoto grupas siera viedokli. Taču konkrētāk Kirilu piesaista smirdīgie sieri, kurus tirgo Austrijā. Spāri piesaista baltie sieri ar dažādiem pildījumu gabaliņiem. (Pat pēc skaidrojuma, ne es, ne pārējie grupas dalībnieki nespējām nonākt pie secinājuma, kas tas ir par sieru...) Savukārt Reinis ar prieku bauda franču mīkstos sierus, to skaitā kamambēru, brī u.c.

Oficiāli grupa dibināta 2018. gadā, taču tie nebūt nav šo jauniešu mākslinieciskās sadarbības priekšsākumi. Spāre un Kirils bija bērnības draugi, vēlāk Spāre satika Reini, Kirils viņu iepazina caur Spāri, un tad uzsākās abu puišu repa karjera, kas, par laimi, nedaudz izgāzās. Kad kompānijai pievienojās Spāre, mākslinieciskā darbība apvienojās no jauna, un tā nu tapa šodien pazīstamās "Alejas"!

Īsi pēc nodibināšanās pasauli pārņēma visiem zināmais Covid-19 vīruss, taču tas nebūt nestagnēja mākslinieku darbību - gluži pretēji. Sireālais skats uz pasauli un visu apkārt notiekošo noveda pie iepriekš nepiedzīvotas produktivitātes. Tehniskās zināšanas un nezināšanas noveda pie mācībām un eksperimentiem, kam laiku atvēlēt nebija grūti, jo nekur citur nebija kur būt.

Grupai ārkārtīgi svarīgs ir dialogs starp klausītājiem un viņiem pašiem. Par vēstījumu vai mērķi var uzskatīt šo sarunu, kurai viņi pievēršas ar pamatīgu atbildību. Katrs "Aleju" koncerts ir unikāla pieredze, un tam ir iemesls. Katram koncertam ir sava speciāli paredzēta dziesmu kopa ar iestarpinātiem jokiem, kas atbilst konkrētajam mērķim. "Mēs neesam nospēlējuši divus vienādus koncertus," piemin Kirils. Visvairāk grupa novērtē tieši to, kas koncertā var noiet greizi, par neparedzamo, kas sapurina - kustīga skatuve, dators, kas pēkšņi atvienojas no elektrības, - tas liek justies kā cilvēkam. Kāpēc iet uz dzīvo koncertu, ja vien ne piedzīvot ko vienreizēju, iespējams, kļūdainu un it sevišķi cilvēcīgu?

Nedaudz pievēršoties filozofiskām tēmām, no fanu rindām (Jasmīnas) pacēlu jautājumu "Vai mākslai ir robežas? Un, ja - jā, vai tās var pārkāpt?", par kuru aicinu aizdomāties katram lasītājam, jo arī "Aleju" sastāvā par to izvērsās garas, interesantas diskusijas. Atbildes katram ir ļoti dažādas - šīs robežas var būt ļoti personīgas, veidojušās no audzināšanas, reliģijas vai kāda cita sociālā aspekta. Tās var būt tematiskas robežas, kuras laikmets un jaunie mākslinieki cenšas paplest un apspriest. Galējais spriedums gan bija vienojošs - robežas ir, un viens no mākslinieka mērķiem ir tās izvērst, taču nepārkāpt, jo pārkāpjot māksla vairs nav māksla.

Muzikālās apvienības "Alejas" nākotnes plāni ir nekonkrēti, varbūt tieši tā tam arī jābūt. Galvenais "Aleju" mērķis ir runāt par to, kas ir, par to, kas notiek. Lēnā garā kopā tiek virpināts jauns albums, taču nav steigas, jo steigties nav nepieciešams. Un vispār, "Kad būs nākamais albums?" parasti tiek uztverts kā nepiedienīgs jautājums, ko labāk neprasīt. Leģendas vēsta, ka tas palēnina produktivitāti. ;)

Ar nepacietību gaidīšu koncertu Līvu akvaparka upītē uz piepūšamās skatuves. Pēdējie vārdi, ko "Alejas" jums velta: "Visas cerības uz jums (un arī uz mums)!"

Petra Elza Stalidzāne

SPORTS MŪZIĶIEM?

Sākumā dzirdot var šķist dumji. Lielākoties visiem mūziķiem savi pirksti ir ļoti svarīgi, jo ar tiem spēlē instrumentu, un vai gan būtu vieglāks veids, kā tos savainot, ja ne sports? Ir redzams, ka arī skola par to senāk ir domājusi, jo daudzās sporta spēlēs tiek izmantotas mīkstas švammes bumbas, kas samazina risku ievainot pirkstus. Varbūt jums rodas jautājums, kāpēc mūziķiem būtu vajadzīgs sportot, viņi taču lielākoties sēž vai stāv, spēlējot savu instrumentu, nevis skrien un lēkā? Tāpēc es atbildēšu uz šiem jautājumiem rakstā.

Kā mūziķus fiziski ietekmē tas, ka viņi spēlē instrumentu? Un kā to var atrisināt sports?

Kad parasti cilvēki domā, ko nozīmē būt mūziķim, pirmais, kas ar to asociējas, ir nošu lasīšana, ilga trenēšanās un uzstāšanās. Bet mēs bieži aizmirstam, ka šis viss nav tikai talants, bet arī liela fiziska slodze. Tas nenozīmē tikai to, ka viņi nogurst, bet gan arī, ka viņu ķermenis mainās no ilgajiem treniņiem, spēlējot instrumentu. Un tas ne vienmēr ir labi.

Ilgstoša sēdēšana pie klavierēm, vijoles vai alta turēšana tur ķermeni vienā pozā. Spēlēšanas laikā vienas un tās pašas muskuļu grupas katrā treniņā saņem milzīgu slodzi, bet tās, kuras neizmanto, kā bieži vien kājas, netiek vienlīdzīgi trenētas.

Mūsu skolas sporta skolotājas Aijas Feldbergas pētījumā (veikts studējot Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmijā) par Emīla Dārziņa mūzikas vidusskolas 17–19 gadus vecajiem audzēkņiem tika atklāts, ka 100% no novērtētajiem mūziķiem ir novirzes no pareizas stājas. Visbiežāk novēroja plecu, galvas, krūškurvja un iegurņa nevienādību (asimetriju), kā arī apaļo muguru un samazinātu muskuļu izturību.

Spēlējot instrumentu mūziķi atrodas neērtā un nepierastā pozā. Kad ar kādu ķermeņa daļu tas notiek ilgstoši, ir loģiski saprotams, ka muskuļos būs izmaiņas.

Pārslogotie muskuļi, kurus visbiežāk izmanto, spēlējot instrumentu, kļūst saspringti un saīsināts, bet tie, kurus nenodarbina, pakāpeniski zaudē savu spēku, bet, kur muskuļi tiek pārslogoti, pasliktinās asinsrite, kas rada nogurumu, pirkstu tirpšanu un sāpes kaklā vai mugurā.

Kā ir pieminēts Aijas Feldbergas pētījumā -

"ja starp ilgajām vingrināšanās stundām netiek nodrošināta atpūta un mērķtiecīga fiziskā sagatavotība, muskuļu pārslodze kļūst par būtisku riska faktoru mūziķa veselībai".

Dr. Bronvena Akermana (Bronwen Ackermann) uzskata, ka tad, kad mūziķi sporto, viņiem ir svarīgi koncentrēties uz trīs lietām:

1. **Muskuļu spēks un stāja**

Mūziķiem ir svarīgi, ka viņi stiprina muskuļus, konkrēti, vēdera, muguras un plecu muskuļus. Tas noturēs mugurkaulu taisnu, mācoties spēlēt instrumentu.

2. **Izturība**

Mūziķi trenējas ilgi, piedalās koncertos un citās aktivitātēs. Trenēti muskuļi lēnāk nogurst, tāpēc, ja mūziķis sporto, viņš varēs ilgāk spēlēt.

3. **Koordinācija**

Daudziem mūziķiem ir mācīts, ka, spēlējot viņiem vienlaicīgi jāskatās arī uz nākamajām divām taktīm skaņdarbā — kāds ir ritms, dinamika utt. Specifiski sporta veidi, kā, piemēram, peldēšana, dejošana vai joga, palīdz attīstīt vispārējo koordināciju, kā arī uzlabo nervu sistēmu.

Ja, lasot šo, jums radās vēlme sākt sportot, tad varbūt arī radās jautājums, kurus sporta veidus vislabāk praktizēt un ko nedarīt?

Atbilstošākās fiziskās aktivitātes ir tās, kas sagādā prieku un ko iespējams regulāri iekļaut ikdienā.

Kopumā nav nevienas fiziskās aktivitātes, ko darīt būtu slikti, bet, lai drošības pēc nesavainotos, nav ieteicamas aktivitātes, kur liela slodze jāliek uz pirkstiem vai arī jāceļ kaut kas smags, jo tas var bojāt mugurkaulu.

Ir arī pierādīts, ka specifiskas aktivitātes mūziķus stiprina un palīdz regulēt stāju, ko mainījusi instrumenta spēlēšana.

Piemēram, pilates vai ārstnieciskā vingrošana: Aijas Feldbergas pētījuma dati liecina, ka, regulāri izpildot pilates vingrinājumus, audzēkņiem jau divās nedēļās uzlabojas gan muskuļu garums, gan spēka izturība par 4–5%.

Izturības uzlabošanai palīdz parastas aktivitātes, ko mēs ikdienā tāpat jau darām - pastaigas, skriešana, riteņbraukšana utt.

Arī manuālā terapija palīdz, tās mērķis ir mazināt mugurkaula sāpes, bet, ja nevēlas darīt kaut ko aktīvu, tad iesaka arī masāžu — tā uzlabo sirds un asinsvadu sistēmu, kā arī palīdz garīgi nomierināties.

Lai sevi nepārslogotu, mūziķim ir ieteicams pēc katrām 20–30 minūtēm instrumenta vingrināšanas ņemt 5–10 minūšu pārtraukumu, kurā pastaigāties un atbrīvoties. Kā arī, ja iespējams, veltīt 15–30 minūtes dienā stiepšanās vingrinājumiem. Un perfektā gadījumā — vismaz 45 minūtes divas reizes nedēļā fiziskām aktivitātēm.

Kopsavilkumā — jā, mūziķiem ir vajadzīgs sportot, tas pat palīdz kļūt par labākiem mūziķiem, saglabājot pareizu stāju, ilgāku izturību un novēršot traumas, kas ilgā mūziķa karjerā ir svarīgi.

Grēta Odeta Moroza

RECENZIJAS

FRANCIJA LATVIJĀ
LNSO, Iveta Apkalna un maestro Kazadesī

Šī gada oktobra skaņu motīvs Latvijas Nacionālajam simfoniskajam orķestrim bija Francija, tās komponisti Hektors Berliozs, Fransiss Pulenks, Kamils Sensānss un diriģents Žans Klods Kazadesī, kurš arvien turpina ceļot pa Eiropu un sadarbojas ar vairākiem orķestriem un operteātriem, izceļot gan akadēmisko, gan laikmetīgo franču mākslu, popularizējot to ārpus savas dzimtenes. Viņa darbība līdz pat šai dienai apliecina ieguldījuma nozīmi un profesionālo varēšanu. Koncerta programmā Hektora Berlioza uvertīras "Romas karnevāls" (1844) dramatisms un spilgtums interesantā un klausītājiem saistošā veidā pretstatījās Fransisa Pulenka četru gadu laikā (1934-1938) sarakstītajam Koncertam ērģelēm, timpāniem un stīgām solminorā, taču pasākuma otrās daļas Kamila Sensāna Trešā simfonija dominorā bija kā kopējs rezumējums visam koncertam.

Par ērģelnieci Ivetu Apkalnu un maestro Kazadesī

Iveta Apkalna pēc kāda laika ir atgriezusies uz vienas skatuves ar LNSO. Savu pienākumu viņa veica izcili, ērģeļkoncertā spilgti akcentējot gan dinamiskās, gan tembrālās izmaiņas un joprojām uzturot sev raksturīgo virtuozitāti un emocionālo izpausmi. Varēja just, ka māksliniece zina interpretācijas robežas, neizejot pārāk tālu no stila, uzturoties komponista atskaņojumu iecerēs. Arī Ivetas Apkalnas ērģeļu skanējums Trešajā simfonijā bija brīnišķīgs, taču instrumenta nozīme bija daudz mazāka, skanot vairāk fonā, ne priekšplānā, papildinot plāno stīgu skanējumu ar bieziem akordiem. Jāpiemin arī ērģelnieces apburošais tērps, kas varētu tikpat kā būt kāda modes zīmola virsotne pavasara kolekcijā. Vienīgais mīnuss – tā kā ērģeles bija digitālas (jo, protams, ka Kongresu namā nav pieejamas akustiskās), ērģeļu skanējums bija klusāks un maigāks, tādējādi bija brīži, kad orķestra tutti skanējums pārmāca solisti. Šoreiz tā nebija tik liela problēma, taču tas varētu būt noderīgs pieturas punkts nākotnei – jāapdomā par to, kāda ir komponista oriģinālā atskaņojuma iecere un kādus ir kompromisus iespējams pieļaut.

Pārejot pie Žana Kloda Kazadesī, varēja redzēt, ka diriģents bija ļoti priecīgs un lepns par paveikto darbu un kopējo skanējumu. Viņa ķermeņa valoda bija daudz citādāka, nekā ierasts redzēt mūsu diriģentiem, un Kazadesī izbaudīja katru sekundi uz skatuves. Viņš diriģēja ļoti elegantā un pat "vienkāršā" veidā, dažbrīd tikai pakustinot roku kādus divus centimetrus un stāvot mierīgi, taču tas nenozīmē, ka darbs tika veikts neefektīvi. Tieši otrādāk – maestro izcēla visu instrumentu skaņas, akcentēja nepieciešamo, veidojot visaptverošu mūziku. Patīkami redzēt, ka diriģents vērsa uzmanību arī uz Ivetu Apkalnu un pielāgoja orķestri ērģelnieces skanējumam, tādējādi ļaujot solistei izpausties brīvāk, ar lielāku emocionālo pieeju. Ļoti gribētos zināt, kādi bija ģenerālmēģinājumi, jo Kazadesī atstāja patiešām jaukas un saprotošas personas iespaidu. Ceru, ka kaut kad nākotnē diriģents vēl atgriezīsies un dos iespēju visiem klausīties delikātu franču mūziku.

Skaņu plūsma zāles telpā

Iesākt koncertu ar Hektora Berlioza uvertīru "Romas karnevāls" bija drosmīga, taču gudra izvēle, jo tik blīvu un cēlu instrumentācijas sastāvu kopā ar neaptveramu tematisko izklāstu no visiem jau zināma komponista neviens nebūtu paredzējis, taču šoreiz tā tieši iederējās kā uvertīra visam pasākumam. Saspēle starp instrumentiem bija izstrādāta un *tutti* posmi – elpu aizraujoši. Koncertu ērģelem un orķestrim varētu uzskatīt kā centrālo punktu, ap kuru norisinājās viss pasākums. Tās attīstība tika parādīta dinamiski un loģiski, skanējums bija brīnišķīgs, izņemot jau iepriekšminēto par pašām ērģelēm. Diemžēl jāsaka, ka otrā daļa nebija tik uzrunājoša, jo pēc divu lielmeistaru darbiem (plus vēl Ivetas Apkalnas piedevām) Kamila Sensānsa simfonija vairs nelikās tik dižena un cēla. Grūti pateikt, ko bija iespējams mainīt, jo ierasts, ka visgarākos darbus neliek koncerta vidū, un Hektora Berlioza "Romas karnevāls" bija ļoti labs sākuma darbs, taču varbūt pat šoreiz būtu bijis labāk, ja koncerts noslēgtos ar Fransisa Pulenka Koncertu ērģelēm. Taču šī pavisam nelielā nianse vakaru nekādi neizbojāja.

Ļoti pozitīvi novērtēju, ka LNSO liek kvalitāti augstāk par kvantitāti, jo, lai gan šis nebija garš koncerts (kopumā nedaudz ilgāk par stundu, neskaitot starpbrīdi), katrs skaņdarbs tika izstrādāts un izmeistarots līdz maksimumam. Pat vēlētos uzskatīt, ka tādam vajadzētu būt standartam arī citos Latvijas koncertos, nedomājot par apjomu, bet gan par skanējumu.

NENOSKAŅOTI

Elektroniskās mūzikas daudzveidība ar laiku tikai un vienīgi paplašinās. Kas reiz bijis neiedomājams, tagad ir iespējams, kas nav iespējams tagad, būs iespējams rīt! Elektronikas pielietojumam arī dzīvā izpildījumā ir ļoti daudzveidīgi paņēmieni, un man bija tas gods tos pieredzēt 2026. gada 19. septembrī Latvijas komponistu savienības rīkotā festivāla "Detune" 2. dienā (festivāls norisinājās divus vakarus). Šis bija vakars, kas ar laiku kļuva arvien nekonkrētāks, nenoteiktāks, pakāpeniski improvizatoriskāks. Kā klavieres, kas ar laiku atskaņojas.

Festivāls notika Žana Lipkes muzejā - ēkā, kas pati par sevi ir moderna, savdabīga un interesanta, kā elektriski pulsējošs koka dobums. Tā bija īstā vieta šim pasākumam. Telpa bija omulīga, skaņa vienmērīgi plūda pa visiem telpas stūriem, nevienā brīdī nenomokot klausītāja ausis. Arī apgaismojums bija veiksmīgi pielāgots katram darbam, acis netika pārlieku noslogotas ar spilgtiem prožektoru stariem.

Programmu aizsāka režisores Ilzes Ances Kazakas 2023. gada īsfilma "Gruzis" ar Ģirta Biša mūziku - pasākuma ievads, visnoteiktākais un neizkustināmākais darbs, ilustratīvi sekojot vizuālajam stāstam, kas viecināja gan prātošanu, gan smieklus. Skaņdarbs(?) līdzdarbojās visnotaļ veiksmīgi, atbilstoši minimālistiskajam animācijas stilam.

Turpinājumā dzirdējām etniskās mūzikas un elektronikas apvienojumu Madaras Pētersones un Jurģa Ozola izpildījumā, kas varētu šķist kā lielāks solis improvizācijas virzienā, taču tā gluži nebija. Tautisku noskaņu improvizācija, izpildīta uz vairākiem instrumentiem vairākos interesantos veidos, savā būtībā bija iepriekš izplānota, un vijās kopā ar fiksētās elektronikas motīviem un pasāžām. Bija jūtama cieša saikne mūziķu starpā, kā arī starp mūziķi un instrumentu, instrumentu un elektroniku. Viss bija izcilā balansā un harmonijā, aizvedot klausītāja domas kaut kur citur, dabas dzelmē, "folkiskā" virsotnē.

Džeikins Pusons ir JVLMA pētnieks, kas kopā ar savu kolēģi, saksofonistu Arvīdu Kazlausku kopīgiem spēkiem publikai izrādīja ko neiedomājamu - smadzeņu elektrosignālu darbību muzicējot, kā tie mainās, kā sadarbojas un kā mūziķi improvizācijas laikā savā starpā spēj sinhronizēties. Šeit tika kombinēta datorprogramma ar dzīvo izpildījumu. Ar vairākiem krāšņiem vizuāliem risinājumiem - no sejām uz krāsotu ūdens pleķu fona līdz vairāku nelielu punktiņu saplūšanai riņķa līnijā - Džeikins uz bungām kopā ar Arvīdu veica ne tikai iespaidīgu zinātnisko eksperimentu, bet arī ievērojami gardu improvizāciju. Mirkļos, kad abu izpildītāju smadzeņu smadzeņu darbība sinhronizējās, klausītāja domas uzreiz pievērsās mūzikai - vai šī sinhronizācija ir sadzirdama? Kuros elementos? Šī vakara daļa tiktiešām pārsteidza un iemācīja ko jaunu par mūsu pašu smadzeņu darbību.

Sekoja Ernests Valts Circenis ar savu darbu, kur pirmos iespaidus ieviesa zāles pārkārtojums - trīs ārkārtīgi garas rindas, kas lika publikai izjust kopības sajūtu, kā vienota līnija, kas uztver sekojošo materiālu. Fiksētās elektronikas apvienojums ar dzīvo izpildījumu bija ļoti efektīvs, pat stresu uzdzenošs, jo nevarēja saprast, cik no skaņdarba ir skaņdarbs, cik lampu drudža ietekmēta hiperventilācija. Nevarēja saprast, kurā brīdī beidzas dzīvā materiāla tieša manipulēšana caur datorprogrammu un kurā sākas fiksētais materiāls, un varbūt tieši tāda bija šī darba ideja. Apjukums, emocionāls blīvums, pārņemtība, kā kādā svešā vidē.

Un visbeidzot šo festivālu noslēdza Andris Dzenītis ar sintezatoru improvizāciju - pilnīga un totāla brīvība, "atskaņošanās", atslēgšanās no plānotā vai ierakstītā. Pāris motīvi prātā, pāris motīvi datorā un pilnīga radošā brīvība. Nevienā brīdī nebija iespējams pateikt, kur darbs vedīs, jo līdzko šķietami sasniegta kulminācija, tā pēkšņi skaņdarbs apklust, vai arī gluži pretēji - līdzko skaņdarbs gandrīz beidzies, sākas kas pilnīgi cits. Tas izrādīja gan elektroniskās mūzikas skaistumu, gan "ķibeles" - nekad to pašu skaņu nav iespējams sasniegt, nekad nevarēs paredzēt, kas tālāk skanēs no sintezatora. Tas bija ļoti efektīvs un prātu barojošs noslēgums šim vakaram, kas ļāva visai sagremotajai informācijai sadrumstaloties un nosēsties.

Nekad nebiju iztēlojusies sevi elektroniskās mūzikas koncertā vai festivālā, jo nebija nācies atrast programmu, kas manu interesi ļoti piesaistītu šim mākslas veidam, taču festivāls "Detune" to noteikti ir mainījis. Ceru, ka arī jūs uzdrošināsieties apmeklēt kādu pasākumu, kas jūs spiež izkāpt no komforta zonas, varbūt atradīsiet ko jaunu, ko iemīlēt. Paldies festivālam "Detune"!!!

Petra Elza Stalidzāne

CEĻŠ UZ SANTJAGO

Sestdien 17.oktobrī 19.00 Rīgas Sv. Alberta Romas Katoļu baznīcā notika koncerts "Ceļš uz Santjago". Tajā piedalījās Latvijas radio koris, kuru diriģēja Kristofers Volšs-Sinka. Kristofers Volšs-Sinka ir amerikāņu izcelsmes diriģents, kurš sevi spilgti pierādījis Latvijas mūzikas vidē. 2024. gadā viņš debitēja pie Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra pults, pirmatskaņojot "Folk Pasiju". No 2020. līdz 2026. gadam viņš bija Latvijas Radio kora dziedātājs, un šī bija pirmā reize, kad viņš diriģēja

šo kori. Koncertā skanēja Džobija Talbota skaņdarbs "Brīnumu ceļš", kas ir tā pirmatskaņojums Latvijā! Džobijs Talbots ir britu komponists, kas sarakstījis operas, baletus un kormūziku, kā arī mūziku kino un televīzijai. Viņš ir viens no ievērojamākajiem mūsdienu britu komponistiem. Viņa komponētais *a cappella* opuss "Brīnumu ceļš" ir sadalīts četrās daļās, kas nosauktas pēc svētceļojuma maršruta nozīmīgākajām pieturām Spānijā. Tā teksts balstās "Codex Calixtinus" manuskriptā. Roncesvalles – kalnu posms, šķērsojot Pirenejus, Burgos – plaši līdzenumi, León – vēsturiska vieta, kas simbolizē garīgo briedumu un Santjago – galamērķis pie Svētā Jēkaba Katedrāles. Ieejot baznīcā, saņēmu programmiņu kurā iekļauts gan apraksts par katras daļas stāstu, gan vārdu tulkojums latviešu valodā. Diemžēl tajā apmaldījos un tekstam izsekot nevarēju. Pirms katras daļas bija aprakstīts, par ko ir šī konkrēta daļa, bija iespējams vizualizēt, kā šajās vietās izskatās.

1.daļa Roncesvalles stāsta par Jēkabu, kuru nogalināja, un leģenda vēsta, ka mācekļi ir izņēmuši viņa miesu no kapa un kapakments kļuvis par laivu. Tā nesusi viņu atpakaļ uz Spāniju, kur Jēkabs dzīves laikā ir sludinājis, bet nav bijis pieņemts. Un gadsimtus vēlāk 25. jūlijā ieradās svētceļnieki, no tā laika turpmāk tiek svinēta sv Jēkaba piemiņas diena. Otrais pants *a capella* "Tajā laikā Hērods pacēla savu roku, lai vajātu dažus no draudzes. Viņš ar zobenu nokāva Jēkabu, Jāņa brāli." tiek atkārtots 7 valodās - sengrieķu, latīņu, spāņu, basku, franču, angļu un vācu, atgādinot, ka Santjago ceļš gadsimtiem ilgi jau ir vienojis Eiropas cilvēkus.

Iesākumā bija dūcoša skaņa, kas kļuva skaļāka un skaļāka. Tas manī izraisīja satraukumu uzzināt, kas tālāk notiks. Tas baznīcā izklausījās iespaidīgi. Tajā brīdī, kad solo saka dziedāt kāds no kora dziedātājiem, izklausījās tā, it kā viņš runātu ar kādu, un koris atbildētu kā pulks.

Šajā daļā kopumā bija tāda sajūta, ka tas ir viens cilvēks, kas stāsta stāstu, bet ar viņu strīdas pulks, kuru attēloja koris.

2. daļa Burgosa – arī par Svētā Jēkaba darītajiem brīnumiem no "Codex Calixtinus", par vācu ģimeni, kas veic svētceļojumu, bet, tā laikā apstājoties krogā, viņu dēlu negodīgi apsūdz par noziegumu, un viņš tiek pakārts. Lai cik bēdīgi tas būtu, vecāki izlemj neiet atpakaļ mājās, bet turpināt iet uz Santjago, lai pabeigtu savu solījumu Dievam un lūgtos par sava mirušā dēla dvēseli. Atceļā, atgriežoties atpakaļ krogā pēc 26 dienām, viņi uzzina, ka viņu dēls joprojām ir dzīvs. Dēls saka, ka svētais Jēkabs viņu ir pieturējis, tāpēc, kad viņu noņem no karātavām, viņš paliek dzīvs. Vēl šajā

daļā tiek aprakstīts, kā cilvēki svētceļojumā pārvar gan fiziskus, gan garīgus pārbaudījumus.

Šī daļa, salīdzinājumā ar pirmo, šķita daudz mierīgāka, un sākumā bija vairāk dziedājumā vienota, nevis kā dialogs. Izskanēja daudzas skaistas harmonijas un apmēram daļas vidū balsis vairāk sadalījās un vispirms izklausījās, it kā ar kādu runātos, bet pēc laika tas sāka izklausīties kā atbalss. Un tad šīs balsis sāka kļūt skaļākas un skaļākas, kamēr fonā citi koristi atkārtoja vienu un to pašu kā mantru. Tad atkal balsis savienojās un sāka tekstu runāt.

3. daļa Leona. Ja skatās kartē, tad svētceļojumā esam nogājuši vairāk par pusi, un to šī daļa cenšas parādīt, ka beidzot var drusku atslābt, mazināt steigu, izbaudīt apkārtni un atcerēties, kāds ir mērķis. Apmēram ap šo laiku zilais apgaismojums tika nomainīts ar dzeltenu un korim no priekšas ejot caur baznīcu šīs gaismas pastiprinājās, un bija sajūta, it kā ieietu brīnumu gaismā.

Daļa sākas ar soprāna dziedātu pantu, kas atkārtojas fonā, kamēr cita balss dzied citus vārdus, kā tas turpinājās lielākoties visu daļu, un tāpēc radās sajūta, ka tas saplūst fonā vairāk ar melodisku nozīmi, neizceļot vārdus.

Tāpat ka šī daļa sākas ar soprāna dziedāto mantru, tāpat arī beidzas.

Šī daļa šķita cerīga un svinīga, it kā beidzot redzētu gaismu pēc grūta notikuma.

4. daļa Santjago. Korim ejot atpakaļ uz priekšu, gaismas kļuva zilas, un tas ļoti labi piederējās

atmosfērai. Pēdējā daļa ir visgavilējošākā un triumfējošākā – mēs beidzot esam galamērķī, bet ceļš te vēl nebeidzas, tāpēc ka vēl jāaiziet līdz Finisterei, kas viduslaikos tika uzskatīta par pasaules tālāko punktu jeb pasaules galu.
Daļa sākas ar solo dziedājumu, bet pēc neilga laika, līdzīgi kā trešajai daļai, fonā sāk dziedāt atkārtotus vārdus, bet šoreiz noskaņa šķita vēl daudz mierīgāka. Tad koris sāka dziedāt vienoti, bija dzirdamas ļoti skaistas harmonijas. Kad kora balsis sadalījās divās daļās un šķita, ka atkal sāksies strīds, jo kļuva skaļāk un skaļāk, pēkšņi raksturs mainījās un likās, ka koris dziedātu tautas dziesmu, kura enerģiski dejiskā ritmā atkārto pantu. Kamēr skanēja šī enerģiskā daļa, pa virsu skanēja solo.
Tuvojoties beigām mūzika atkal kļuva mierīga, tā, it kā tēls būtu noguris, bet vēl joprojām priecīgs.
Koncerts beidzās, korim atvadoties no baznīcas priekšas un atkārtojot vārdus: "Svētais Jēkab, dižais Jēkab, tagad un vienmēr, Dievs, palīdzi mums!" Balsis izsīkst un iestājas klusums.
Kopumā varu teikt, ka Latvijas Radio koris ļoti atzīstami izpildīja "Brīnumu ceļu" un koncerts, pateicoties tam, cik ļoti to izbaudīju, man šķita īsāks, nekā patiesībā bija.

Grēta Odeta Moroza

PAREĢOJUMI

Jaunās mūzikas festivāla *ARĒNA* šīgada otrais koncerts "PAREĢOJUMI" uz Latviju atvedis pērn Austrijā dibinātu trio, kurā apvienojušies trīs izcili pasaules augstākās raudzes mūziķi - dziedātāja Helēna Sorokina, klarnetists Marko Sala un akordeonists Krasimirs Stelevs. Koncerts sākās ar diezgan detalizētu stāstījumu par katru no gaidāmajiem skaņdarbiem, likvidējot jebkādu intrigu, kas varēja būt radusies pēc programmas un aprakstu neizlasīšanas, taču jebkurā gadījumā, sekojošo mūziku klausoties arī ar šo nākotnes pareģojumu, bija diezgan grūti to uzskatīt par sabojātu un paredzamu.
Helēnas Sorokinas stāstījums ļoti organiski pārvērtās pirmā skaņdarba izpildījumā. Hajas Černovinas skaņdarbs *Intermezzo* ir daļa no skaņu teātra ideju iemiesojošā cikla *Immaterial* – darba sešiem dziedātājiem, kas tapis kā mēģinājums izzināt balss lomu, robežas, nozīmi un ķermenisko būtību. Tas bija kā milzīgs jautājums/eksperiments, kuram atbildes vietā beigās radās tikai neskaidri pieņēmumi un minējumi. Šīs komponistes mūzikas centrā ir skaņa kā fiziska, telpiska un psiholoģiska parādība, kā nepārtraukti mainīgs materiāls, kura blīvums, faktūra, intensitāte un iekšējā spriedze veido darba dramaturģiju, kas bija saskatāms arī šajā skaņdarbā. Un cita starpā – ja koncerta apkārtējo vidi un skaņas uztver kā mūziku papildinošu elementu, tad zālē sēdēja šī skaņdarba līdzautors.
Turpinājumā Helēnai Sorokinai pievienojās akordeonists Krasimirs Sterevs un kontrabasklarnetists Marko Sala un izskanēja Santas Bušs jaundarbs. Viņas skaņu pasauli raksturo paplašināto spēles tehniku lietojums un konceptuāla pieeja, kas bieži vien izpaužas arī jaunu notācijas veidu radīšanā. Jāteic, ka, lai gan parasti kritizēti, šoreiz vizuālie elementi notācijas izskatā būtu ļoti interesants mūzikas papildinājums, kaut vai tikai tehnisku iemeslu un ziņkārības dēļ, jo pieraksts ir aktuāli risināma problēma. Šis jaundarbs *Botanomantie* pēta cilvēka vēlmi izzināt nezināmo, paļaujoties uz personisko pieredzi, intuīciju un iztēli. Skaņdarba sākumpunkts ir botanomantija – sena pareģošanas prakse, kas balstās uz dabas zīmju interpretēšanu. Komponistiem daba vienmēr ir bijusi diezgan fundamentāls iedvesmas avots, taču šoreiz tā ir parādīta no pavisam cita skatpunkta. Jāteic, ļoti negaidīti un sveši – kā kārtējais pierādījums, ka mūsu pašu komponisti, kā arī viņu idejas un to realizācija nekādā ziņā nav vērtējama zemāk par ārzemju komponistu veikumu.
Nākamais skaņdarbs bija kā turpinājums šīs noslēpumainās kosmosa atmosfēras veidošanā. Komponists Džačinto Šelsi esot sevi pasludinājis par starpnieku visuma harmoniju pierakstīšanā. Skaņdarbs *Maknongan*, rakstīts zema reģistra instrumentam, cirkulēja ap vienu skaņu un tās virstoņu rindu, tiešām radot pārpasaulīgu mūzikas autonomijas pierādījumu, koncentrējoties tieši uz notīm, nevis skaņu. Lai gan pasaule Šelsi radīto sirreālo dzeju un savdabīgo mūziku iepazina vien viņa dzīves pēdējos gados, šī sajūsminoši novatoriskā pieeja iedziļināties vienā vienīgā skaņā atstāja spēcīgu iespaidu uz nākamības komponistiem.
Pēc šī skaņdarba sekoja koncerta nosacītais stūrakmens - Beāta Furrera īpaši Helēnas Sorokinas balsij, kontrabasklarnetei un akordeonam komponētais skaņdarbs *Prophezeiungen*. Skaņdarba iecere balstās stāstā par Brazīlijas cilts vecāko, kurš mūža nogalē sācis dziedāt dažādu cilvēku, dzīvnieku un mitoloģisku tēlu balsīs, katram piešķirot atbilstošu skaņas augstumu un reģistru. Tas ir pierādījums, ka mūsdienu komponistu iedvesmas avotu spektrs ir ļoti plašs – no jau pārbaudītām vērtībām līdz ļoti konkrēti un specifiski nodefinētiem tematiem. Beātu Furreru īpaši saista cilvēka balss un valodas skanējums – no elpas un tikko sadzirdamas skaņas līdz runai, dziedājumam un kliedzienam.

Runas intonācijas un ritms būtiski iespaido arī instrumentālo rakstību, savukārt literatūra, vizuālā māksla un filozofija viņa darbos atver ceļu uz daudzslāņainu un noslēpumainu muzikālo pasauli.
Turpinājumā kā nosacīta atkāpe no smaguma un noslogojuma sekoja šī gada jubilāra Mortona Feldmana miniatūra *Only*. Feldmanam komponēšana nebija tik daudz muzikālu ideju attīstīšana, cik iedziļināšanās pašā skaņā. Viņa lakoniskā formula - "pareizā nots uz pareizā instrumenta pareizajā reģistrā īstajā laikā" - atklāj viņa pieejas būtību. Viņu interesēja tembrs, skaņu attiecības un to uztvere laikā.
Pēc tam sekoja Rebekas Sondersas skaņdarbs *Flesh*, kas īpaši komponēts Krasimiram Sterevam, jau kļuvis par vienu no nozīmīgākajiem mūsdienu opusiem akordeonam. Apvienojot padziļinātu interesi gan par skaņas tembru, faktūru un telpiskajām īpašībām, gan arī instrumentu skanējuma paplašināšanas iespējām, viņa meklē jaunus izteiksmes veidus un izveido skaņdarbu, kurā akordeona skanējums mijiedarbojas ar balsi. Lai gan būtu iespējams šo skaņdarbu izpildīt arī diviem atsevišķiem cilvēkiem, manuprāt, tieši tēlu un nepieciešamo atmosfēru radīja tas, ka izpildītājs bija tikai viens, sapludinot kopā šīs divas lomas.
Pēc šīs, manā redzējumā, koncerta virsotnes izskanēja Žerāra Grizē cikla *Anubis*, *Nout* daļa. Skaņdarbs radīts, pieminot noslepkavotu draugu, tāpēc kā iedvesmas avotu komponists izmantojis Senās Ēģiptes dievības: Anubiss iemieso drauga vardarbīgo nāvi, savukārt Nutas tēls simbolizē viņa dvēseles pacelšanos debesu plašumos. Tas rakstīts kontrabasa klarnetei un atkal, varbūt dēļ tēmas negaidīti, bija kā piesātināta saistviela.
Turpinājumā dzirdējām Samīra Odeha-Tamimi skaņdarbu *MERÉCH*. Šis skaņdarbs bija veidots spilgtā un ritmiski piesātinātā muzikālā valodā, kas savā ziņā sapludināja laikmetīgo ar pirmatnēji arhaisko, iemiesojot tumšas vīzijas un saplūstot ar Helēnas Sorokinas daudzpusīgo talantu.
Koncerts turpinājās ar skaņdarbu *O rubor sanguinis*, kura komponiste Hildegarde no Bingenas visvairāk izceļas no pieminētajiem komponistiem ar sava personas koda pirmo pusi. Vācu benediktīniešu mūķenes, kura dzimusi 1098. gadā, skaņdarbs pavēra koncertā vēl neatklātas un neaiztiktas tēmas. Protams, savā ziņā katrs koncertā iekļautais skaņdarbs to jau bija paveicis, taču šis bija radikāli citādāks par iepriekšējo citādību.
Koncerta noslēgumā izskanēja vēl viens jaundarbs. Šoreiz – austriešu komponista Klausa Langa skaņdarbs *a dream*. Šis skaņdarbs turpināja viduslaiku tematiku, jo jaundarba uzbūvē izmantotas viduslaiku prakses, tostarp kanoni, veidojot divkāršu saikni ar seno mākslu – caur dzeju, jo skaņdarbs balstīts angļu dzejnieces Kristīnas Roseti dzejā, un pašu mūzikas struktūru.
Kopumā koncerts izcēlās ar nenogurdinošu piesātinātību un tajā pašā laikā arī fundamentālu un pašsaprotamu vienkāršību. Bija diezgan spilgti redzama tendence komponistiem skaņdarbus balstīt uz jau ekstistējošiem literāriem darbiem, kas bija kā vienojošs elements starp vairāku skaņdarbu sižetiem. Nezinu, vai to saukt par zināšanu plašuma apliecinājumu, žanru sintēzi vai vienkārši laikmeta iezīmi, bet jebkurā gadījumā noteikti ne par ideju trūkumu. Skaņdarbi pacēla ļoti aktuālus jautājumus, uz ko bija grūti rast atbildes arī ar visu ievadā dzirdēto kontekstu, kā arī izpildījuma augstā kvalitāte radīja pārdomas par spēju pilnvērtīgi novērtēt mūsu pašu izpildītājus un komponistus arī tad, kad viņi ir šaipus robežai.

Jasmīna Marija Enģele

SKOLOTĀJI UN VIŅU DZĪVES GUDRĪBAS

IVETA GRUNDE

"Noduries vai beidz vaidēt"

"Viņš bija plaši pazīstams šaurā lokā"

EMĪLS RUSOVS

"Publika sajūsmā laužkrēslus un prasa naudu atpakaļ"

JOLANTA LAPIŅA

"Es atļaušos jūs nedaudz dominēt ar trijstūriem"

"Es gribu jūs katru mēnesi izmest no skolas"

AIJA ZVAIGZNE

"Jūs neesat analfabēti, jūs esat alfabēti!"

LAILA KAMPE

"Vajag tā, lai tās bultiņas bučojas"

Foto: Samanta Roze

Izdevējs - NMV Emīla Dārziņa mūzikas skolas mūzikas vēstures, teorijas un kompozīcijas nodaļa

Redakcija:

Jasmīna Marija Enģele
Ernests Pauls Pozemkovskis
Petra Elza Stalidzāne
Grēta Odeta Moroza
Renārs Grīnvalds

Korektore: Ieva Āne-Miķelsone

Atbildīgais redaktors Andris Dzenītis
edms@nmv.gov.lv

2026

Pārpublicēšanas gadījumā - atsauce obligāta

uz|takts

Dārziņu teorētiķu avīze Nr. 3